

Po izobrazbi je bil filozof, fizik in zdravnik. Usoda pa je hotela, da je postal najbolj znan po astronomskem delu.

Jakob Strauss, pisec knjižice o Velikem kometu leta 1577

Jakob Strauss je bil rojen leta 1533 v Ljubljani. Bil je meščanskega stanu. Na Dunaju je končal filozofsko fakulteto in leta 1558 postal magister svobodnih umetnosti in filozofije. Že takoj naslednje leto je kot redni profesor začel predavati fiziko na dunajski univerzi. Ne vemo, kdaj in zakaj je prenehal s predavanji. Usmeril se je v študij medicine v Padovi in ga zaključil z doktoratom iz medicine leta 1565. Spet ne vemo, kje se je potikal do svoje nastanitve v Celju, kjer je živel od leta 1571 do svoje smrti leta 1590 in tam deloval kot štajerski deželni zdravnik.

Strauss se je že kot študent posvečal astronomiji, ki so jo na Dunaju marljivo gojili, med njimi tudi naš rojak Andrej Perlah (1490–1551). Z astronomijo pa se je ukvarjal tudi pozneje, ko je bil zdravnik, vse do svoje smrti.

Naslovnica Straussove knjižice (desno) z opisom svetlega Velikega kometa v letu 1577 (levo) – barvni list, Augsburg 1577. Komet je bil eden največjih kometov vseh časov. Pojavil se je na severnem delu neba. Opazovali so ga od novembra leta 1577 do januarja leta 1578. Razvil je več kot 20° dolg rep, ki se je razprostiral od ozvezdja Strelca do ozvezdja Kozoroga. Komet je bil najsvetlejši komet 16. stoletja. Edini izvod te knjižice je v dunajski univerzitetni knjižnici odkril dr. Primož Simoniti.

Najpomembnejše in tudi najzanimivejše Straussovo astronomsko delo je bila v latinščini napisana knjižica z naslovom *Opis novega in čudnega kometa, ki je začel svetiti v tem 1577. letu, četrtega dne pred novembrskimi nonami (to je 2. novembra) in je bil najsvetlejši komet stoletja*. Knjižico so natisnili v ljubljanski protestantski tiskarni Janža Mandelca še istega leta, ko se je pojavil komet.

Kljub astrološkemu gledanju na pojav kometov na nebu (da so zlovešča znamenja, znanilci samega slabega, prinašalci bolezni, vojn, potresov, poplav, suš in drugih naravnih nesreč in nadlog, kar pelje v uničenje sveta), moramo o vsebini knjižice le povedati, da se je Strauss lotil raziskovanja tega kometa na znanstveni način. Izmeril je lege kometa glede na zvezde in ocenil njegovo oddaljenost od Zemlje glede na oddaljenost Lune od Zemlje. Ugotovil je, da gre za vesoljsko telo, ki se giblje v večji oddaljenosti, kot znaša oddaljenost Lune od Zemlje. To je bila za tedanji čas izredno napredna, hkrati pa drzna misel, saj je bilo med znanstveniki še vedno trdno vsidrano staro mišljenje iz antike, da so kometi optični pojavi v Zemljinem ozračju, kot je npr. mavrica.

Strauss je zapustil še precej drugih tiskanih del z astronomsko-astrološko vsebino. Predvsem gre za razne koledarje, pratike, almanahe, ki jih je skoraj neprekinjeno sestavljal in izdajal od leta 1559 do svoje smrti. V njih je eksaktnim astronomskim podatkom dodajal še astrološko vsebino (podatke), tj. prerokovanja - ugodne in neugodne napovedi iz medsebojnih leg planetov in zvezd, dolgoročne napovedi vremena in letine, svarila pred potresi, poplavami, sušami, možnimi nesrečami in vojskami in tudi nasvete pri zdravljenju raznih bolezni in lajšanju ostalih človekovih tegob. Take knjižice so bile zanimive, priljubljene in dobroprišle, ljudje so jih zaradi koristne vsebine radi kupovali, sam pa je dobro zaslužil.

Strauss je bil spreten in uspešen pisec pratik, slaven pa je postal zaradi Velikega kometa leta 1577, ki se je nenapovedano nenadoma pojavil na evropskem zvezdnem nebu.

Literatura:

V. Murko, *Starejši slovenski znanstveniki in njihova vloga v evropski kulturni zgodovini - Astronomi*, Zbornik za zgodovino naravoslovja in tehnike, Zvezek 2, Slovenska matica 1974, 11–41.

M. Prosen, gesli: *Astronomija*, Enciklopedija Slovenije, Zvezek 1 (1987) in *Strauss Jakob*, Enciklopedija Slovenije, Zvezek 12 (1998), MK, Ljubljana.

M. Prosen, *Astronom iz Ljubljane*, Presek, 17 (1989/1990), 4, str. 214.

M. Prosen, Perger, Perlah in Strauss, slovenski astronomi 15. in 16. stoletja. Jutro, Ljubljana 2008.